

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2014 vp

Valtioneuvoston selonteko kehityspolitiikan vaikuttavuudesta ja johdonmukaisuudesta — Kohti reilumpaa maailmaa ilman köyhyyttä

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä toukokuuta 2014 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon kehityspolitiikan vaikuttavuudesta ja johdonmukaisuudesta — Kohti reilumpaa maailmaa ilman köyhyyttä (VNS 5/2014 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti valtioneuvoston selonteosta VNS 5/2014 vp lausuntonsa ovat antaneet valtiovarainvaliokunta (VaVL 6/2014 vp), maa- ja metsätalousvaliokunta (MmVL 27/2014 vp) ja ympäristövaliokunta (YmVL 14/2014 vp). Lausunnot on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kehitysministeri Pekka Haavisto, ulkoasiainministeriö
- osastopäällikkö Pekka Puustinen, apulaisosastopäällikkö Timo Kantola, apulaisosastopäällikkö Ilkka Saarinen, lähetystöneuvos Johanna Karanko, lähetystöneuvos Hanna Rinkineva, kehityspolitiikan neuvonantaja Suvi Virkkunen ja erityisavustaja Laura Nordström, ulkoasiainministeriö
- EU-osaston apulaispäällikkö, EU-asioiden alivaltiosihteeri Jori Arvonon, valtioneuvoston kanslia
- ylijohtaja Laura Yli-Vakkuri, sisäministeriö

- ylijohtaja Esa Pulkkinen ja yksikön johtaja Helena Partanen, puolustusministeriö
- yksikön päällikkö Antero Toivainen ja erityisasiantuntija Tuuli Juurikkala, valtiovarainministeriö
- kansainvälisten asioiden johtaja Aulikki Hulmi, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Leena Pentikäinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Annika Lindblom, ympäristöministeriö
- suurlähettiläs Matti Kääriäinen
- Assistant Administrator and Director Cihan Sultanoglu, Special Assistant Kristine Blokhus ja Communication and Liaison Assistant Maija Mitrunen, Regional Bureau for Europe and the Commonwealth of Independent States (RBEC), The United Nations Development Programme UNDP
- toimitusjohtaja Jaakko Kangasniemi, Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)
- Deputy Director, Chief Economist Tony Addison, UNU-WIDER
- toiminnanjohtaja Antti Pentikäinen, Kirkon Ulkomaanapu
- asiantuntija Satu Vasamo-Koskinen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- pääsihteeri Rilli Lappalainen, Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys — Kehys ry
- vt. toiminnanjohtaja Tiina Kukkamaa-Bah, DEMO Finland
- kehityspoliittinen asiantuntija Eva Nilsson, KEPA ry

- tutkija, emeritusprofessori Juhani Koponen
- valtiotieteiden tohtori Marikki Stocchetti, Helsingin yliopisto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet
— professori Pertti Haaparanta, Aalto-yliopisto

Viitetieto

Ulkoasiainvaliokunta on tässä yhteydessä käsitellyt myös kansainvälisen veronkierron vastaisen toimintasuunnitelman valmistelua (E 61/2014 vp).

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Johdanto

Kehitysmaiden integroituminen maailmantalouteen vahvistuu. Niiden osuuden globaaleista investoinneista arvioidaan kolminkertaistuvan ja maailman bruttokansantuotteen osuuden kasvavan noin 60 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tämä siitä huolimatta, että talouskasvuun liittyy epävarmuustekijöitä, muun muassa tietotaidon puutteita ja eräissä maissa kestävyysvajeen vahvistumista. Keskinäisriippuvuus merkitsee, että kehitysmaiden talouskasvu ja kaupan ja investointien lisääntyminen luovat kasvun edellytyksiä myös kriiseistä toipuville teollisuusmaille. Kehitysmaiden ja kehittyvien maiden geopolittisen merkittävyyden vahvistuminen heijastuu näiden maiden toimintaan ja muiden maiden asemoitumiseen suhteessa tähän maaryhmään. Kiinan¹ lisäksi muun muassa Brasilia, Intia ja Turkki ovat vahvistaneet poliittista ja taloudellista yhteistyötä erityisesti Afrikan maiden kanssa. Myös Yhdysvaltojen, Japanin ja Venäjän kiinnostus Afrikkaa ja yleisemmin kehitysmaaryhmää kohtaan on lisääntynyt.

Taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymisen haasteet ovat edelleen merkittäviä. Äärimmäisessä köyhyydessä (alle 1,25 USD päivässä) elää edelleen noin 1,2 miljardia ihmistä, joista lähes puolet keskituloisissa kehitysmais-

sa. Saharan eteläpuolen maiden BKT-kasvun enustetaan olevan yli 5 prosenttia vuonna 2014; silti lähes 50 prosenttia alueen väestöstä elää äärimmäisen köyhyysrajan alapuolella. Demokratia on puutteellista ja korruptio on merkittävä ongelma useissa kehitysmaissa.

Selonteossa painotetaan aivan oikein, että kehitysmailla on keskeinen vastuu kehityksestään. Maiden julkishallinnon, oikeusvaltion ja demokratian tilanne ja politiikkavalinnat vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin, heidän oikeuksiensa toteutumiseen ja kestäväan kehitykseen. Köyhyyden poistamisen lähtökohta tulisi olla yksilön hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen. Valiokunta katsoo, että tavoitteeksi otetun ihmisoikeusperustaisen politiikan lisäarvo saavutetaan silloin, jos sillä pyritään vahvistamaan hyvän hallinnon rakenteita ja tuetaan yksilöiden ihmis-oikeuksien toteutumista.

Valiokunta korostaa, että kehityksen moniulotteinen ja nopeasti muuttuva kokonaisuus edellyttää Suomelta ketterämpää ja kokonaisvaltaisempaa politiikkaa. Siihen kuuluu poliittisen yhteistyön kehittäminen kehitysmaiden kanssa, vaikuttaminen globaalisti kestävien kehitystavoitteiden valmisteluun, kauppa-, ympäristö-, turvallisuuspolitiikan ja muiden keskeisten toimien johdonmukaisuus ja kehitysyhteistyön vaikuttavuuden arviointi ja parantaminen. Myös suomalainen lisäarvo on oleellinen osa toimintaa. Lisäarvo tulee nähdä laajasti. Suomalaisen asiantuntemuksen ja teknologian rinnalle kuuluvat naisten aseman vahvistaminen sekä perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen tukeminen keskeisinä kehityksen pilareina.

¹ Kiina on Afrikan suurin kauppakumppani, se on kasvattanut kauppansa 10 miljardista USD:sta vuonna 2000 yhteensä 200 miljardiin vuonna 2013, kun esimerkiksi USA:n kaupan volyyymi on noin 100 miljardia USD.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että kehityspolitiikan tulisi olla tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa jatkossakin. Valiokunta käsittelee mietinnössään toimintaa kriittisesti, jotta kehitysyhteistyön vaikuttavuutta voitaisiin vahvistaa ja kehityspolitiikkaa uudistaa vastaamaan toimintaympäristön muutosta.

Selontekomenettely

Ulkoasiainvaliokunta on käsitellyt ja linjannut tällä vaalikaudella laajasti kehitykseen liittyviä kysymyksiä kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuuden vahvistamisen lisäksi, mm. Pohjois-Afrikan tilanne ja sen merkitys EU:lle, luonnonvarojen kestävä käyttö ja YK-järjestelmän toimivuus (UaVM 2/2012 vp, UaVM 13/2012 vp, UaVL 7/2013 vp). Ulkoasiainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että koko eduskunta ei ole saanut riittävässä määrin laaja-alaista analyysia kehityspolitiikan tuloksista ja johdonmukaisuuden toteutumisesta. Valiokunta pitääkin hyvänä, että valiokunnan aloitteesta (UaVM 13/2010 vp) koko eduskunnalla on nyt mahdollisuus tarkastella tätä sisä- ja ulkopoliittisesti tärkeää kokonaisuutta.

Valtioneuvoston selonteko kehityspolitiikan vaikuttavuudesta ja johdonmukaisuudesta on ajankohtainen, ja sen käsittely eduskunnan eri valiokunnissa on välttämätöntä kehityksen laaja-alaisuuden vuoksi. Mietintö ja sen palautekeskustelu antaa mahdollisuuden tarkastella kehityspolitiikan vaikuttavuutta, mutta myös YK:n vuoden 2015 jälkeisten kehitystavoitteiden sisältöä ns. Post-2015 - agendan määrittämiseksi.

Selonteko antaa hyvän kokonaiskuvan Suomen harjoittamasta toiminnasta. On erittäin tärkeää, että tarkastelu kattaa avun lisäksi myös muiden politiikkojen johdonmukaisuuden. Selonteko kuvaa laajasti Suomen noudattamia periaatteita ja toimintatapoja niin kansallisesti, EU-tasolla kuin globaalistikin. Valiokunta pitää niitä sinällään hyvinä. Selonteko kuvaa aiheellisesti globaalitalouden keskeistä merkitystä kehitysmaiden tulevaisuudelle.

Selonteko ei kuitenkaan täysin vastaa valiokunnan esittämään keskeiseen kysymykseen,

millaisia kestäviä tuloksia Suomen — ja EU:n — toiminta on saanut aikaan. Kehitysyhteistyön vaikuttavuuden osoittamiseen eivät yksinään riitä selonteon eri hankkeista kertovat anekdootit, jotka sinällään osoittavat yksittäisen projektin tai hankkeiden onnistumista. Globaalit mittarit toki osoittavat, että köyhyyttä on pystytty globaalisti vähentämään eri sektoreilla, mutta kehitysyhteistyön merkityksen osuus jää edelleen avoimeksi.

Valiokunta korostaa, että selonteosta puuttuu itsekriittisen tarkastelun näkökulma. Saadun selvityksen valossa on selvää, että myös Suomen kehityspolitiikassa on ollut epäonnistumisia. Suomen yli 50 vuoden kokemus kehitysyhteistyöstä antaa aihetta syvälliseen analyysiin niin epäonnistumisten kuin onnistumisenkin taustalla vaikuttavista tekijöistä. Arvio on välttämätöntä, jotta kehityspolitiikkaa voidaan tehostaa ja uudistaa vastaamaan paremmin toimintaympäristön muutoksia.

Kehityspolitiikan tavoitteet ja toimeenpano

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että kehityspolitiikan lähtökohtana tulee olla kehitystarpeiden tunnistaminen, tavoitteiden entistä selkeämpi määrittäminen ja kumppanimaan poliittinen sitoutuminen. Kehitystavoitteiden määrittelyssä tulisi avunsaajamaan painopisteiden lisäksi huomioida myös yhteisesti sovitut globaalit tavoitteet. Suomen kehityspolitiikan päälinjan tulisi olla pitkäjänteistä ja yli hallituskausien ulottuvaa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus jatkaa kumppanimaiden omistajuuden painottamista. Valiokunta huomauttaa, että omistajuuden määrittämisessä on arvioitava kansanvallan todellista toteutumista. Valtioiden kanssa, joissa demokratia on puutteellista tai ihmisoikeudet eivät riittävästi toteudu tai korruptio on laajamittaista, on syytä tarvittaessa ehdollistaa apua tai ohjata apua niin, että se saavuttaa myös kansalaisyhteiskunnan. Toimiva demokratia on paras tapa sen varmistamiseksi, että apu ei palvele poliittisen ja taloudellisen eliitin intressejä. Valiokunta korostaa demokratiakehityksen tukemista kehi-

tyksen oleellisena peruspilarina. Dialogia kumppanimaiden parlamentaarikkojen kanssa tulee vahvistaa. Eduskunta tukee demokratiayhteistyötä mm. Demo ry:n ja muiden kansalaisjärjestöjen toimesta ja on vahvistamassa omaa rooliaan tässä työssä (puhemiesneuvoston käsittelemä pj. Soinin työryhmän raportti).

Toiminnassa tulee korostaa voimavarojen tehokasta kohdentamista ja priorisointia niin, että käytettävissä olevilla määrärahoilla saadaan mahdollisimman suurta vaikuttavuutta. Tavoitteena tulee olla omien vahvuksiemme hyödyntäminen. Valiokunta korostaa koulutuksen merkitystä kehitykselle. Erityisesti koulutuksen laadun vahvistaminen on keskeistä mukaan lukien opettajien riittävyys ja ammatillinen koulutus. Valiokunta huomauttaa, että laajasti kehitykseen vaikuttavan ruoka- ja ravitsemusturvan parantamiseksi on oleellista lisätä äitien tietoisuutta oikeanlaisesta ruuasta, hygieniasta ja lastenhoidosta jo perusopetuksessa. Tyttöjen koulunkäynnin ensisijaisuutta — ei vain perheen vaan myös pitemmän aikavälin kehityksen kannalta — on korostettava erityisesti miehille, joilla monissa kehitysmaissa on edelleen päätösvalta lasten koulutuksesta.

OECD:n suositusten mukaisesti avun keskitämistä tulee edelleen jatkaa. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että jo pelkästään kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitu toiminta antaa tilastojen valossa mielikuvan avun hajanaisuudesta. Yhteistyötä tehdään noin 300 järjestön kanssa lähes 100 maassa ja hankkeita on yli 900. Monelle suomalaiselle juuri yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa on tutuin kehitysyhteistyön muoto, ja sillä on perinteisesti ollut vahva tuki myös eduskunnassa.

Ulkoasiainvaliokunta peräänkuuluttaa konkreettisia toimenpiteitä, jotta kehitysyhteistyö nyky muodossaan käy pitemmällä aikavälillä tarpeettomaksi. Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa avun perillemenon varmistaminen, muita toimenpiteitä korostava kokonaisvaltainen lähestymistapa, muiden politiikkojen johdonmukaisuuden lisääminen, yksityissektorin roolin vahvistaminen, apuriippuvuuden tunnistaminen ja analysointi ja maakohtaisten ehdollistettujen

exit-strategioiden laatiminen perinteiselle kehitysyhteistyölle.

Kehitysyhteistyöhön käytettävät määrärahat

Suomi käyttää kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun vuonna 2014 yli 1,15 mrd. euroa, mikä on määrällisesti enemmän kuin koskaan aiemmin, mutta se vastaa vain noin 0,56:ta prosenttia bruttokansantulosta.

Valtion taloudellisen tilanteen vuoksi vuosille 2015—2018 esitetään leikkauksia myös kehitysyhteistyömäärärahoihin. Tämä merkitsee, että vuonna 2015 määrärahat laskevat. On tärkeää, että päästöhuutokauppatuloja suunnattaisiin myös vastaisuudessa kehitysyhteistyöhön. Valiokunta katsoo, että 0,7 prosentin BKTL-osuuden tulee kuitenkin olla Suomen pitemmän aikavälin — mahdollisuuksien mukaan jo kehyskaudella — tavoite kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Valiokunta viittaa keskusteluihin mm. OECD:ssä uusien innovatiivisten rahoituslähteiden hyödyntämisestä ja pitää tärkeänä, että Suomi kehittää myös omaa rahoitustaan innovatiivisesti.

Valiokunta peräänkuuluttaa määrärahojen hallinnoinnin tehostamista. Valtiontalouden tarkastusvirasto ja valtiovarainvaliokunta ovat aiheellisesti kiinnittäneet huomiota esimerkiksi siihen, että ns. siirtyvät erät ovat merkittäviä, vuonna 2014 lähes 50 % kaikista määrärahoista. Valtiovarainvaliokunnan tavoin ulkoasiainvaliokunta pitää tarpeellisena selvittää, voidaanko määrärahan käyttöä ja samalla vaikuttavuutta tehostaa ottamalla vuosittaisen määrärahan suunnittelussa nykyistä paremmin huomioon määrärahan todellinen käyttö. Valiokunta kuitenkin muistuttaa, että määrärahojen ennakoitavuus, josta siirtyvien määrärahojen menetelmä osataan johtua, on OECD-arvioiden mukaan yksi keskeinen suunnitelmallisempaa kehitystä tukeva tekijä.

Kehitysyhteistyön vaikuttavuus — avun pitkäaikaiset seuraukset

Ulkoasiainvaliokunta pitää välttämättömänä, että selonteko korostaa vahvasti tulospuruste-

suutta hallituksen kehityspoliittisen toimintaohjelman mukaisesti. Tämä tarkoittaa tavoitteellisuutta, tuloshakuisuutta, pitkäjänteisyyttä ja eri politiikka-alojen johdonmukaista työskentelyä yhteisten tavoitteiden hyväksi.

YK:n kehitysapuohjelma (UNDP) ja monet erityisjärjestöt kaipaavat saadun selvityksen mukaan merkittäviä uudistuksia avun tehostamiseksi. Esimerkiksi ONE-UN - hanke ei ole edennyt toivotulla tavalla. Valiokunta tukee monenvälisistä yhteistyötä, mutta pitää erittäin tärkeänä, että ministeriössä harjoitetaan tehokkaampaa vaikuttamista kansainvälisten järjestöjen toimintaan. Henkilöstökryoutien suunnitelmallisempi hyödyntäminen on yksi keino johtokuntaohjauksen lisäksi.

Saadun selvityksen mukaan tuloksellisuutta parannetaan yhteistyökumppaneiden määrän vähentämisellä, asiakokonaisuuksia rajaamalla ja hankkeiden hallinnointia tehostamalla. Hankkeilta tulee edellyttää läpinäkyvyyttä ja niiden toteuttajilta "käyttäjystävällisiä" raportteja niin, että hankeseuranta ei vie kohtuuttomasti resursseja. Valtiovarainvaliokunta korostaa, että täsmälliset tavoitteet, tavoitteille asetetut selkeät mittarit ja niiden avoin valvonta lisäävät osaltaan myös yleistä luottamusta kehitysyhteistyöhön sekä kansalaisten sitä kohtaan osoittamaa hyväksyntää.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että avun vaikuttavuuden ongelmana on kasvavassa määrin kansainvälisen yhteistyön ja pelisääntöjen vesittyminen. Yhä useammin taloudelliset ja poliittiset intressit ohjaavat avunantajien toimintaa. Valiokunta korostaa keskustelua erityisesti Kiinan kanssa avun pelisäännöistä. OECD:ssä tehdyistä päätöksistä huolimatta merkittäviä parannuksia avun koordinaatioon ja hallinnointiin ei ole käytännössä saatu aikaan lähinnä avunantajien ja järjestöjen omien intressien takia. Valiokunta peräänkuuluttaa avun keskittämistä, parempaa koordinaatiota ja mm. yhteisten raportointijärjestelmien käyttöönottoa avun perillemenon tehostamiseksi ja byrokratian vähentämiseksi.

Kehitysyhteistyön luonteeseen kuuluu, että sitä ei voida tehdä riskittömissä olosuhteissa.

Kehitysyhteistyö itse asiassa vaatii tiettyä riskinsietokykyä. Valtiovarainvaliokunta muistuttaa aivan oikein, että toimimatta jättäminenkin voi olla riski, koska konfliktin puhkeamisen jälkeen toiminnan kustannukset ovat huomattavasti suuremmat kuin ennalta ehkäiseminen.

Toimintaympäristö asettaa puitteet myös sille, mitä voidaan realistisesti edellyttää esimerkiksi ao. valtion seurantamekanismeilta. On muistettava, että resurssien painottaminen väärinkäytösten etsimiseen — niin tarpeellista kuin se onkin — ei sinällään edistä tai ilmennä avun vaikuttavuutta laajemmin. Valiokunta katsoo, että Suomen avun keskittäminen kaikkein köyhimpiin maihin on oikea lähtökohta, vaikka se sinällään lisää toiminnan riskialttiutta.

Selonteon ja ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan kehitysyhteistyöllä on aikaansaatu tuloksia. Hanketasolla lyhyen aikavälin välittömät tavoitteet voidaan osoittaa ja ne yleensä saavutetaan, mutta kansallisen tason pitkän aikavälin vaikutuksia ei juuri ole, tai niitä on ollut vaikea osoittaa. Valiokunta korostaa, että kehityspoliittikan arviointia tulee kehittää merkittävästi vaikuttavuuden mittaamiseksi. Seurannan ei tule keskittyä vain kehitysyhteistyöhön, vaan on pyrittävä eri politiikkojen vaikutuksia mittaavan arvion kehittämiseen. Kokonaisvaltaisempi arviointi on haastavaa, mutta välttämätöntä, kun kehitykseen vaikuttavien ulkoisten tekijöiden, kuten ilmaston muutos, ruoka- tai vesiturva ja konfliktit, merkitys kasvaa. On hyvä, että Tansanian osalta on päätetty valmistella kokonaisvaltainen vaikuttavuusarvio.

Ulkoasiainvaliokunta viittaa samaansa selvitykseen ja toteaa, että kehitysavun roolin mittaaminen köyhyyden vähentämisessä on erittäin vaikeaa. Kehitykseen vaikuttavat syy- ja seuraussuhteet ovat monimutkaiset, ja taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen vaikuttavat kehitysavun lisäksi huomattavasti laaja-alaisemmat taloudelliset ja poliittiset tekijät. Erityisesti Afrikan maissa voidaan kehitysavun arvioida kuitenkin vaikuttaneen myönteisesti köyhimpien maiden kehitykseen vertailemalla pelkästään ao. maiden budjettien suurta apuosuutta suhteessa muihin rahavirtoihin. Kehitysavun ja

kehityksen pysyviä vaikutuksia voidaan asiantuntijoiden mukaan mitata ja arvioida kuitenkin ainoastaan pitkällä aikavälillä (noin 15 vuotta). Tällöin on selvää, että esimerkiksi eri rahavirtojen syy ja -seurausketjujen selvittäminen globaalissa maailmantaloudessa yksittäisten maiden kehitykseen on lähes mahdotonta.

Julkisessa tai yksityisessä toiminnassa tulosten tai ainakin toiminnan merkityksen mittaaminen on silti välttämätöntä, jotta varojen käyttöä voidaan seurata ja edelleen tehostaa. Valiokunta painottaa jatkossa arviointeihin käytettyjen menetelmien ja analyysin syventämistä. Tulospurustaiseen toimintatapaan siirryttiin vasta vuodesta 2013 lähtien. Tämän tuloksena mm. maaohjelmien kehitystavoitteet ja tulosten arviointi on kirjattu selkeämmin ja niissä onkin jo nähtävissä selvää parannusta tässä suhteessa. Valiokunta kannustaa ministeriötä hyödyntämään maaohjelmia tehokkaasti mm. syventämällä niiden analyysia, kartoittamalla "parhaat käytännöt" -toimintamalleja ja arvioimalla myös epäonnistumisia avoimemmin. Budjettituen uudistetut ohjeet ovat tarpeelliset.

Kehitysmäärärahojen mittaluokka huomioon ottaen on arviointeihin käytettävien resurssien oltava riittävät. Ulkopuolinen asiantuntemus ja tutkimuslaitosten hyväksikäyttö sekä vertaisarviointi ovat itseisarvoja sinällään. On kuitenkin tärkeää, että kehityspolitiikan kokemus voidaan turvata ja arviointiin liittyvää asiantuntemusta vahvistaa myös ulkoasiainministeriössä.

Avun väärinkäytösten valvonta

Kehitysyhteistyön toteutuksessa avoimuus on tärkeää sekä valvonnan että kansalaisten luottamuksen kannalta, ja Suomi onkin perustellusti lisännyt aktiivisuuttaan tällä sektorilla. Budjettitukeen liittyvä ehto läpinäkyvyydestä on saadun selvityksen mukaan lisännyt läpinäkyvyyttä myös laajemmin avunsaajan hallinnossa. Ulkoasiainvaliokunta toistaa kantansa, että Suomen tulisi aktiivisesti tukea kansainvälisiä aloitteita, joilla pyritään lisäämään avun määrän ja kohteiden ajantasaista julkistamista (kuten Publish

What You Fund -tyyppiset kampanjat; <http://www.publiswhatyoufund.org>).

Saadun selvityksen perusteella todennettujen varojen väärinkäytösten osuus kokonaisuudesta on ollut melko pieni. On kuitenkin välttämätöntä, että epäilyt tutkitaan. Ulkoasiainministeriön kesäkuussa 2014 käyttöönotettavan väärinkäytösten ilmoittamista helpottavan "punainen nappi" -järjestelmän helppo käytettävyys myös seitsemässä kumppanimaassa tulisi varmistaa, esimerkiksi ao. maiden edustustojen verkkosivuilla.

Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että eduskunta saa kerran vaalikaudessa selonteon, jossa Suomen kehityspolitiikan sisällön, mukaan lukien painopisteiden ja kohdemaiden, lisäksi arvioidaan saavutettuja tavoitteita, pitkän aikavälin vaikeuttavuutta ja toimeenpanossa ilmenneitä ongelmia.

Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan seuraavan vaalikauden alussa selvitys, jossa arvioidaan ennakkoluulottomasti myös erilaisia uusia ja täydentäviä vaihtoehtoja kehitysmaiden tukemiseksi nykyisen kehitysyhteistyön uudistamiseksi.

Kehityspoliittinen johdonmukaisuus

Kehitystä tukeva politiikkajohdonmukaisuus pyrkii siihen, että kehityspolitiikan näkökulma otetaan huomioon esimerkiksi kauppa-, maatalous-, maahanmuutto- ja ilmastopolitiikassa ja että kehitysavun eri muodot tukevat toisiaan.

Ulkoasiainvaliokunta pitää välttämättömänä, että johdonmukaisuutta vahvistetaan. Globaali ja kansallinen keskinäisriippuvuus on asettanut rajat sektorijattelulle. Tuloksellinen toiminta edellyttää muiden politiikkojen huomioimista. Ellei kehityspolitiikan tavoitteita ole integroitu muiden sektoreiden suunnitteluun ja päätöksentekoon, vaikuttaminen pelkästään kehityspolitiikan kautta on tehotonta eikä se ole kestävä. Kehitys on rinnasteinen muille kansallisille politiikoille, mutta sen merkitys korostuu pitkällä aikavälillä osana globaalitalouden vakauttamista,

ilmasto- ja ympäristöpolitiikan hallintaa sekä merkittävänä ulko- ja turvallisuuspolitiikan pilarina.

Kun asioita tarkastellaan pidemmällä aikavälillä, Suomen ja kehitysmaiden intressit ovat monissa asioissa yhteisiä. Näihin kuuluvat turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, kestävä kehitys sekä eriarvoisuuden vähentäminen. Johdonmukaisuuden ja yhteisten intressien merkitys korostuu edelleen, kun kehitysmaihin suuntautuvat rahavirrat — kuten kauppa, investoinnit ja siirtolaisten rahalähetykset — kasvavat. Niillä on kehitysyhteistyötä huomattavasti suurempi merkitys köyhien maiden talouskasvulle.

Kehityspoliittisen toimikunnan (KPT) johdonmukaisuuteen keskittyvä yksimielinen vuosisiraportti 2014 on tärkeä poliittinen kannanotto, joka nostaa esille monia tärkeitä kehittämiskohteita.

Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toimenpano

Hallitusohjelma ja kehityspoliittinen toimenpideohjelma nostavat politiikkajohdonmukaisuuden keskeiseksi tavoitteeksi erityisesti seuraavilla aloilla: ruokaturva, kauppa, verotus, turvallisuus ja muuttoliike. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tietoisuus johdonmukaisuuskysymyksistä on valtionhallinnossa lisääntynyt, mutta konkreettisia tuloksia on ollut vähän.

Ulkoasiainvaliokunta huomauttaa, että OECD:n kehitysapukomitea DAC:in vertaisarviossa (2012) politiikkajohdonmukaisuutta pidettiin heikoimmin edistyneenä osa-alueena Suomen kehityspoliitiikassa. Suomen hallinnonalojen väliset yhteistyömekanismit perustuvat liikaa epävirallisiin verkostoihin, eivätkä ne toimi tehokkaasti todellisten eturistiriitojen tilanteessa. OECD:n mielestä Suomen tulee varmistaa, että hallituksen muut kehitysmaihin vaikuttavat politiikkapäätökset tukevat kehitysmaiden mahdollisuutta kehitykseen tai että ne eivät ainakaan heikennä niiden asemaa.

Johdonmukaisuuden sisällyttäminen muiden politiikkasektoreiden toimintaan on merkittävä

poliittinen haaste. Valiokunta katsoo, että selonteossa olisi sen vuoksi ollut perusteltua tarkastella, miten valtionhallinto kokonaisuudessaan on onnistunut hallituksen linjaamien johdonmukaisuus- ja kehitystavoitteiden toteuttamisessa vaalikauden aikana. Selonteko ei kuitenkaan sisällä tällaista arviota johdonmukaisuuden toteuttamiseen liittyvistä todellisista ongelmista tai onnistumisista. Vain yhdessä selonteon info-laatikossa käsitellään epäjohdonmukaisuuden seureauksia.

Poliittisen ohjauksen vahvistaminen johdonmukaisuuden lisäämiseksi

Valiokunta korostaa, että johdonmukaisuus on väline, jolla voidaan maksimoida ja tehostaa Suomen kokonaispanosta kehitykseen. Veronmaksajien ja hyvän hallinnon kannalta on lähtökohtaisesti tärkeää, että eri politiikat eivät ole keskenään ristiriidassa. Päätöksenteko edellyttää laaja-alaista tietoa eri toimintojen vaikutuksista.

Selonteon mukaan tällä vaalikaudella valtionhallinnon yhteistyömenetelmiä ja verkostoja on kehitetty ja asiantuntemusta lisätty johdonmukaisuuden lisäämiseksi erityisesti ulkoasiainministeriön johdolla. Valtioneuvoston korkean tason johdonmukaisuusverkosto sopi toukokuussa 2012 EU-koordinaation tehokkaammasta hyödyntämisestä. Ministeriöiden välinen yhteistyö onkin tiivistynyt mm. EU:n maatalouspolitiikan uudistamisen osalta. Valiokunta pitää kehitystä hyvänä, mutta toteaa, että ulkoasiainministeriön voimavarat ja toimivalta ovat riittämättömät koko valtionhallinnon koordinaation tarpeisiin. EU-koordinaation merkitys on tärkeä, koska EU:n kauppa-, maatalous- ja ympäristöpolitiikalla vaikuttaa kehitysmaiden kehitykseen. Valtioneuvoston EU-asioiden koordinaatiomekanismi luo puitteet yhteensovittamiselle ja mahdollisten ristiriitojen ratkaisemiselle Suomen kokonaisedun vahvistamiseksi. Selonteon ja OECD:n suositusten mukaisesti valiokunta katsoo, että pääministerin johdolla toimivan valtioneuvoston kanslian tulisi toimenkuvansa ja toiminnan horisontaalisuuden vuoksi ottaa päävastuu

johdonmukaisuuden toteutumisen seurannasta valtionhallinnossa.

Eduskunnassa kehityspolitiikan sisältöä käsitellään pääsääntöisesti vain ulkoasiainvaliokunnassa ja osin myös valtiovarainvaliokunnassa. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että eduskunnan valiokunnat, joissa käsitellään kehitysmaihin vaikuttavia politiikkapäätöksiä — kuten ympäristö, maatalous, maahanmuutto, verotus — ottaisivat aiempaa aktiivisemmin ja vahvemmin kehitysnäkökulman huomioon. Valiokunta painottaa EU:n sisäisten politiikkojen ulkoisten vaikutusten parempaa huomioimista EU:n ulkoisessa toiminnassa. Suuri valiokunta voi osaltaan edistää johdonmukaisuuden toteutumista käsitellessään ja koordinoidessaan eduskunnan kanjoja EU:n sisäisistä politiikoista.

Ulkoasiainvaliokunta toistaa aiemman kantansa, että UTVA, TP-UTVA ja EU-ministerivaliokunta muodostavat puitteet, joissa poliittisesti merkittävät strategiset linjaukset tulisi tehdä kehitysvaikutukset huomioon ottaen.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa valtioneuvoston vastuuta kehityspoliittisen johdonmukaisuuden seurannassa ja esittää, että valtioneuvoston kanslian johdolla EU-koordinaatiota sekä virkamies- että ministeritasolla käytetään tehokkaasti kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteuttamiseksi.

Eduskunnan roolin vahvistaminen kehitystä tukevan politiikkajohdonmukaisuuden seurannassa on tärkeää ja edellyttää, että eduskunta saa riittävästi tietoa käsiteltävien asioiden vaikutuksista kehitysmaihin.

Asiantuntemuksen vahvistaminen

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että tietoisuutta eri politiikkojen kehitysvaikutuksista ja johdonmukaisuuden merkityksestä tulee lisätä. Tässä yhteydessä tutkimuslaitosten ja kansalaisjär-

jestöjen rooli on tärkeä. Valiokunnan kuulemisten perusteella on selvää, että johdonmukaisuus liitetään usein kehitysyhteistyöhön eikä muiden sektoreiden kehitysvaikutukseen.

Tulosten arvioimiseksi on kehitettävä mittareita eri politiikkapäätösten pitkän aikavälin vaikutuksista. Luotettavalla tulosanalyysillä voidaan parhaiten vaikuttaa poliittiseen kannanmuodostukseen ja julkiseen keskusteluun. Resursseja tulisikin kohdistaa enenevässä määrin eri politiikkojen vaikutusarviointiin. Erityisesti komission vaikutusarvioinneilla on avainrooli EU-päätöksenteon kehitysvaikutusten arvioinnissa.

Vaikuttaminen EU:ssa

Lissabonin sopimus vahvisti olennaisesti kehitystä tukevan politiikkajohdonmukaisuuden oikeudellista perustaa ja roolia EU:n kehityspolitiikassa. Monet kehitysmaihin vaikuttavat keskeiset politiikan alat ovat joko kokonaan tai osin EU-politiikkaa, ja vaikuttaminen EU:n päätöksentekoon on siten tärkeää.

Valiokunta pitää selonteon keskeisenä puutteena, että siinä ei ole lainkaan käsitelty Suomen vaikuttamista EU:n politiikkaan. Lisäksi on muistettava, että Suomen kehitysmäärärahoista lähes viidennes ohjataan EU:n kautta. Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomen tulisi vahvistaa vaikuttamistaan EU:ssa. Valiokunta on viimeksi lausunnossaan (UaVL 2/2014 vp) uuden komission ja korkean edustajan työohjelmaan vaikuttamisesta korostanut nimenomaan kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamista.

Euroopan parlamentin vahvistunut rooli tulee ottaa huomioon johdonmukaisuuden edistämisessä. EU:n ulkosuhdehallinnon toiminnassa kehitysnäkökulma tulisi varmistaa riittäväällä asiantuntemuksella ja säännönmukaisella yhteistyöllä uuden komission kanssa. Suomen tulee tukea aktiivisesti yhtenäisempää budjetoitimenettelyä kehitysrahoitukseen; näin vahvistetaan tehokkuutta, läpinäkyvyyttä ja valvontaa.

Yksityissektorin rooli kehityksessä korostuu

Yksityisillä rahavirroilla, kaupalla ja investoinneilla on huomattavasti kehitysyhteistyötä suurempi vaikutus kehitysmaiden talouskasvuun.

Yritykset luovat kehitysmaihin työpaikkoja, pääomia, osaamista ja teknologiaa. Yritysten toiminnan lähtökohta on taloudellisesti kannattava toiminta, joten kynnyksensä sijoittaa kehitysmaihin on korkealla, erityisesti pk-yrityksillä. Mikäli yksityissektorin osallistumista halutaan lisätä, on yhteistyömuotoja kehitettävä vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä. Valiokunta korostaa, että kaiken tukitoiminnan tulee olla läpinäkyvää ja sen kehitysvaikutukset tulee arvioida. Valiokunta peräänkuuluttaa aktiivista toimintaa ja innovatiivisia rahoitus- ja tukiratkaisuja, jotta yritystoiminnalla voidaan edistää kehitysmaiden omaehtoista yksityisen sektorin kehittymistä. Esillä ollut "yhden luukun neuvontapalvelu" olisi toteutettava kiireellisesti. On huomattava, että Suomen pitkäaikaisista kumppanimaista osa on nousemassa varteenotettaviksi sijoituskohteiksi ja silloin kehitysyhteistyöstä saatuja kokemuksia ja luottamusta voitaneen hyödyntää myös liiketaloudelliselta pohjalta.

Taloudellisten ulkosuhteiden toimintaohjelman mukaan kehitysmaiden integroitumista maailmankauppaan tuetaan erilaisin kauppapoliittisin toimin sekä kauppaa tukevan kehitysyhteistyön keinoin (Aid for Trade). Team Finland -malli tarjoaa yhteistyön ja tukimuotojen kehittämiseen laajan pohjan, mutta valiokunnan saaman selvityksen mukaan kehityspoliittinen näkökulma on toiminnassa jäänyt toistaiseksi vähäiseksi.

Yritysyhteistyötä tuetaan Finnfundin ja Finnpartnershipin kautta. Valiokunta pitää Finnfundin toimintaedellytysten kehittämistä tärkeänä ja tehtyjä pääomasijoituksia riittämättöminä ottaen huomioon toiminnan vaikuttavuus ja tukee pääoman korotusten jatkamista Finnfundille. Uusi erityisriskirahoitus on tervetullut tuki rahoitusriskien kasvaessa. Ulkoasiainvaliokunta pitää kokonaistaloudellisesti arvioituna harkittamisen arvoisena esitystä valtionlainatakuiden myöntämisestä Finnfundin myöntämille lainoille. Kehitettäessä korkotukiluotto-ohjelmalle

korvaavaa instrumenttia, on tärkeää, että toimintaan aiemmin liittyneitä epäkohtia ei toisteta. Erityisesti tulisi huomioida pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien parantaminen.

Nykyisten tukipalvelujen yhteyteen on esitetty perustettavaksi kehitysinnovaatio-ohjelma. Valiokunta kiirehtii ohjelman toteuttamista ja korostaa suomalaista teknologiaosaamista, jota voitaisiin hyödyntää köyhyyden vähentämisessä ja kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Ruotsissa ja Tanskassa on kehitetty innovatiivisia tukimalleja, joiden käyttökelpoisuutta tulisi tutkia myös Suomessa.

Yritysvastuu on osa kestävää ja reilun kilpailun tunnusmerkit täyttävää yritystoimintaa, jota ohjaavat kansainvälisesti tunnustetut periaatteet, kuten YK:n Global Compact ja OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. Pitkissä arvo- ja alihankintaketjuissa vastuullisuuden toteuttaminen ja kehitysvaikutukset huomioiva yhteistyö on kuitenkin vaikeasti seurattavissa. Valiokunta korostaa median ja kansalaisyjärjestöjen roolia puutteiden esiin nostamisessa. Tärkeä osa yritysvastuuta on säällisten työpaikkojen ja ihmisarvoisen työn luominen ILO:n määrittelemien yleissopimusten mukaisesti. Sääntelyä on perusteltua kehittää globaalisti yritysten yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Yrityksiä tulisi myös pyrkiä kannustamaan vastuunkantoon esimerkiksi tuomalla myönteisiä toimenpiteitä aktiivisesti julkisuuteen.

Kauppa ja kehitys

Valiokunta korostaa aiempaa kantaansa, että kaupan merkitys kestäväälle talouskasvulle ja köyhyyden vähentämiselle on kiistaton. Sopimus pohjainen ja hallittu kaupan vapauttaminen, protektionismin ehkäiseminen ja kehitysmaiden markkinoillepääsyn turvaaminen ovat osa kestävää kehitystä.

Suomen tulee jatkossakin vaikuttaa siihen, että Maailman kauppajärjestössä, EU:ssa ja OECD:ssä valmisteltavat säädökset huomioisivat kehitysmaiden näkökulman. Valiokunta toistaa kantansa, että huomiota tulisi vastaisuudessa

kohdistaa ns. muihin kaupan esteisiin, kuten polkumyöntitullien käyttö (tai niillä uhkaaminen) ja lisääntyneet terveys- ja kasvinuojelumääräykset sekä ympäristönormit. Näitä sinällään legitimejä säännöksiä on osittain pyritty käyttämään uusina kaupan esteinä, kun tulleista on pääosin luovuttu. Kehitysmaiden kapasiteettia tulee vahvistaa, koska lisääntyvä normisto voi olla käytännössä viennin este puutteellisen tietotaidon ja kapasiteetin vähäisyyden vuoksi.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että tuonnin avoimuuden edistäminen EU-alueelle on niin Suomen elinkeinoelämän ja kuluttajien kuin kehitysmaidenkin etu. Avoimuuden edistäminen eri kauppapolitiikan alueilla ei ole itsestäänselvyys, sillä jäsenmailla on kehitysmaiden kanssa kilpailevaa tuotantoa, mikä johtaa ajoittain protektionistisiin paineisiin EU:n kauppapolitiikassa. Edistystä on kuitenkin tapahtunut kauppa- ja maatalouspolitiikassa vähiten kehittyneiden maiden osalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivinen ja tukee aloitteita, joiden tavoitteena on kehitysmaiden markkinoillepääsyn edistäminen. Suomi on perustellusti suunnannut kauppapoliittista erityiskohtelua vähiten kehittyneille maille (LDC).

Kaupan ja kehityksen väliset yhteydet sekä vähiten kehittyneiden maiden erityistarpeet kauppapolitiikassa on tunnistettu hallitusohjelmassa. Valiokunta pitää erikoisena, että selonteossa ei käsitellä tai analysoida lainkaan EU:n kauppapolitiikan vaikutuksia kehitysmaihin. Suomi tukee kauppapolitiikan nostamista uuden komission keskeiseksi teemaksi, joten olisi johdonmukaista käsitellä kauppaa myös kehitysmaanäkökulmasta, erityisesti kun markkinoiden kasvu on odotettavissa juuri sillä suunnalla.

Neuvottelut Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren kanssa ovat pitkittyneet ja vaikuttavat kielteisesti mm. alueelliseen integraatiokehitykseen ja myös poliittisiin suhteisiin etenkin Afrikan kanssa nyt, kun mantereen taloudellinen potentiaali vahvistuu ja yhteistyötä tulisi nimenomaan kehittää. Valiokunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota esimerkiksi EPA-taloussopimusneuvotteluihin (Economic Partnership Agreements) (viimeksi UaVL

2/2014 vp). Saadun selvityksen mukaan komissio ei ole riittävästi ottanut huomioon kehitysmaiden näkemyksiä. Valiokunta on huolissaan komission toimintatavasta ja kokonaisvaltaisemman näkemyksen puutteesta.

Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa aktiivisesti komission suuntaan, jotta EU:n kauppapolitiikassa ja erityisesti EPA-taloussopimusneuvotteluissa otetaan kehitystavoitteet vahvemmin huomioon.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Team Finlandin toiminnassa otetaan huomioon nykyistä vahvemmin kehityspoliittiset näkökohdat, ml. yritys vastuun korostaminen.

Verotus ja kehitys

Veroparatiisit, kansainvälinen veronkierto ja yritysten aggressiivinen verosuunnittelu on aiheellisesti nostettu osaksi kehityspoliittista keskustelua. Kehitysmaiden on arvioitu menettävän verotuloja moninkertaisesti enemmän kuin mitä ne saavat kehitysapua. Veropohjaa rapauttava veronkierto ja julkisuuden paine luovat yhteisen intressin vastatoimiin. OECD:n ja G20-ryhmän johdolla yhteistyötä on vahvistettu aggressiivisen verosuunnittelun, veronkierron ja veroparatiisien torjumiseksi. Suomen toimet on koottu Hallituksen kansainvälisen veronkierron vastaiseen toimintaohjelmaan (E 61/2014 vp), johon kohdistuu myös vaatimus politiikkatoimien johdonmukaisuudesta. Valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan käsitellyt aihetta yksityiskohtaisemmin.

On tärkeää, että Suomi tukee esimerkiksi kaivannais-, öljy- ja kaasuteollisuuden rahavirtojen läpinäkyvyyttä ajavan EITI:n (Extractive Industries Transparency Initiative) toimintaa ja selvittää verohallinnon kanssa asiantuntija-avun antamista kehitysmaiden siirtohinnoitteluvonnassa. Finnfund on pidättäytynyt vuoden 2013 alusta sijoituksista sellaisten maiden kautta, jotka OECD on nimennyt niin sanotuiksi

"non-compliant" — eli yhteistyöhaluttomiksi — maiksi.

Selonteon mukaan pääomapako kehittyvistä talouksista ja kehitysmaista kasvaa yli kymmenen prosentin vuosivauhtia. Kansainvälisten pelisääntöjen ja johdonmukaisuuden tarve on siis suuri. Valiokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan kantaan, että kestävän verojärjestelmän tärkeimpiä ominaisuuksia ovat oikeudenmukaisuuden lisäksi neutraalisuus ja ennustettavuus. Verojen tulisi kertyä valtioon, jossa taloudellista toimintaa harjoitetaan. Keinotekoisia rakenteita käyttäen hyväksyttävästä verosuunnittelusta etäännyttään veronkierron ja laittoman keinotellun puolelle. Näihin järjestelyihin tulisi kyetä puuttumaan kansainvälisellä yhteistyöllä, yhteisillä standardeilla ja tehokkaalla tietojenvaihdolla.

Voittoja ohjataan myös laillisia keinoja käytäten, merkittävimpänä konserniyhtiöiden välinen siirtohinnoittelu. Yhteiset toimintamallit ja standardit ovat keinoja tällaisen toiminnan sääntelyn parantamiseen. Valtiovarainvaliokunnan mukaan muutosten edellyttämään päätöksentekoon tarvitaan aikaa ja kaikkien osapuolten osallisuutta tasapainoisen ja toimivan ratkaisun löytämiseksi.

Valtiovarainvaliokunnan tavoin ulkoasiainvaliokunta pitää erityisen perusteltuna näkemystä, jossa kehitysmaiden verotuskapasiteettiä kehitetään. Kysymys ei ole vain verojärjestelmän oikeudenmukaisuudesta vaan samalla kehitysmaiden kyvystä hallinnoida alueellaan syntynyttä tuottoa. Toimiva verojärjestelmä on lisäksi merkittävä demokratian tukipylväs. Se lisää läpinäkyvyyttä ja vastuusuhdetta kansalaisten ja hallinnon välille ja antaa siten keinon valvoa hallinnon legitimitettä.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomen tulee jatkaa aktiivista toimintaa aggressiivisen verosuunnittelun, veronkierron ja veroparatiisien torjumiseksi.

Ympäristö ja kehitys

Ulkoasiainvaliokunta korostaa ympäristövaliokunnan tavoin, että köyhyyttä ei voida poistaa il-

man radikaaleja muutoksia ympäristönsuojelussa, tuotanto- ja kulutustavoissa, resurssitehokkuudessa sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Valiokunta korostaa kestävän kehityksen kolmen ulottuvuuden parempaa yhteensovittamista sekä kestävän kehityksen maailmanlaajuisen hallinnan vahvistamista.

Ympäristövaliokunta kiinnittää huomiota globaaliin luonnonvarojen kestävämmään kulutukseen, luonnon monimuotoisuuden häviämiseen ja ilmastonmuutokseen. Maailman väkiluvun on arvioitu kasvavan 9,5 miljardiin vuoteen 2050 mennessä, jolloin väestönkasvu taittuisi elintason nousun myötä laskuun. Luonnonvarojen käytön tehostaminen voi siten jäädä käytännössä tuloksettomaksi.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset uhkaavat erityisesti köyhiä maita. Köyhyyttä ei voida vähentää, ellei niin ilmastonmuutoksen hillintää kuin monimuotoisuuden köyhtymistä ja luonnonvarojen kestävämmän käytön kytkeä osaksi kehityssuunnitelmia ja integroida kestävän kehityksen ulottuvuuksia johdonmukaiseksi, vaikuttavaksi politiikkakokonaisuudeksi.

Kestävän kehityksen turvaamiseksi kehitysmaiden oma politiikka on ensisijaista. Tosiasia kuitenkin on, että ympäristö tai ilmastonmuutos ei ole painopiste monessakaan kehitysmaassa. Kehitysyhteistyön tulisi sitouttaa kumppanimaita kestävämmän kehitykseen ja tukea niiden toimia kehityksen turvaamiseksi.

Ympäristövaliokunta korostaa, että ympäristö- ja kehityspolitiikkaan tulisi liittää toimivat seuranta- ja palautejärjestelmät. Näin pystyttäisiin paremmin arvioimaan yhteistyön vaikuttavuutta ja esimerkiksi seuraamaan kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpanon toteutumista.

Kehitykselle välttämätön talouskasvu on tuotettava ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin kannalta kestäväällä tavalla. Valiokunta painottaa olemassa olevien kansainvälisten ympäristösopimusten hyödyntämistä vuoden 2015 jälkeisen politiikkakokonaisuuden osana. Tuki kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpanolle kehitysmaissa voi edistää kestävien kansallisten kehitysstrategioiden aikaansaamista, ympäris-

tön tilan parantamista ja köyhyyden vähentämisestä. Keskinäisriippuvuuksien ja tuotannon arvoketjujen vuoksi on tärkeää, että kaikki maat osallistuvat ilmastotalkoisiin kykyjensä mukaan. Valiokunta katsoo, että tulisi pyrkiä yhteiseen ilmastorahoituksen laskenta- ja arviointimalliin. Suomen tulisi olla aktiivisesti mukana kansainvälisessä yhteistyössä kehittämässä innovatiivisia rahoitusmekanismeja.

Ulkoasiainvaliokunta tukee vihreään talouteen siirtymistä ja luonnonvarojen resurssitehokasta ja demokraattista hallintaa.

Maatalous ja ruokaturva

Kasvavan väestön ruokkimiseksi maataloustuotannon tulee arvioiden mukaan kasvaa 50—70 prosenttia vuoteen 2050 mennessä. Tästä lisäyksestä 80 prosenttia pitäisi tulla jo viljelyssä olevilta alueilta. Selonteossa on täysin sivuutettu tämä hyvin moniulotteinen ongelma, johon vaaditaan johdonmukaisempaa kauppa- ja maatalouspolitiikkaa sekä kehitysmaiden maatalouspolitiikan uudistamista ja sen tukemiseksi myös kehitysyhteistyövaroja.

Valiokunta painottaa, että globaalissa ruokaturvassa on perimmiltään kyse köyhyydestä ja köyhyyden vähentämisestä. Elintarvikkeiden ja maataloushyödykkeiden hintojen nousu on pysyvä kehityssuunta. Vaurastumisen myötä väestön elintarvikkeiden kysynnän kasvu ja kulutustottumukset ovat suuntautuneet voimakkaasti liha- ja maitotuotteisiin. Vuonna 2050 kaupunkiväestön osuus on jo noin 70 prosenttia koko maailman väestöstä.

Elintarvikkeiden tuotantokykyä tulisi vahvistaa maailmanlaajuisesti. Kehitysmaiden toimenpiteet tuotannon tehostamiseksi ja lisäämiseksi ovat tärkeitä. Kehitysmaiden maaseudun elin-kelpoisuutta ja elinkeinon monipuolistumista on tärkeää vahvistaa tukemalla tutkimusta, koulutusta ja neuvontapalveluja sekä yksityissektoria. Kehityspolitiikalla tulee — myös suomalais-ta maatalouden osaamista hyödyntäen — tukea tuottavuutta ja kestävämmän teknologian käyttöönottoa. Pientuotannon ja paikallisten markki-

noiden toimintaedellytysten parantaminen lievittää köyhyyttä ja vahvistaa ravitsemusturvaa. Se ei kuitenkaan ole ratkaisu globaaliin ruoantuotannon vahvistamiseen. Lisää yksityisiä investointeja tarvitaan kehitysmaiden maataloussektorin kehittämiseen. Valiokunta korostaa, että yksityisiin (ulkomaisiin ja kansallisiin) sijoituksiin kaivattaisiin lisää avoimuutta, jotta voitaisiin arvioida niiden hyöty ja vaikutus kehitysmaiden pitkän aikavälin kasvuun. Naisilla on huomattava merkitys ruoantuotannossa. Suomen tulisi vahvistaa naisten aseman parantamista mukaan lukien oikeus maanomistukseen sekä koulutukseen ja neuvontaan. Valiokunta pitää perusteltuna, että apua ehdollistetaan suhteessa siihen, miten vastaanottajamaassa on turvattu naisten maanomistusoikeudet. Suomen tulisi soveltaa tätä periaatetta kumppanimaiden osalta ottaen huomioon, että ne kaikki ovat sitoutuneet jo 20 vuotta sitten tähän periaatteeseen Pekingin naistenasemaa koskevassa toimintaohjelmassa <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing>

Ruoantuotannon tulisi perustua kestäväan kehitykseen. Maatalous käyttää 80 prosenttia koko makean veden kulutuksesta. Veden riittävyys tulee olemaan tulevaisuuden keskeisiä haasteita. Ruoantuotannossa veden kulutus koko ruokaketjussa tulisi ottaa paremmin huomioon. Selonteossa ei ole arvioitu ilmastonmuutoksen seurauksia ruoantuotantoon, eikä se käsittele uusien innovaatioiden tarvetta ruoantuotannossa. Maa- ja metsätalousvaliokunnan mukaan muun muassa sääolosuhteiden aiheuttamat suuret tuotantovaihtelut maataloudessa edellyttävät tasapainottavia toimia, kuten interventiojärjestelmää ja siihen liittyvää varastointia.

Metsien häviämällä on tuhoisat vaikutukset niin luonnon monimuotoisuuteen kuin myös ilmastonmuutokseen ja miljoonien ihmisten elämään. Selonteossa on mainittu monia metsätalouden kannalta keskeisiä reunaehtoja, kuten maanomistusolot, investointien houkuttelu ja se, että toimijoiden mahdollisuus päästä rahoitusmarkkinoille edellyttää omistusoikeuksien turvaamista. Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että selonteossa metsien säilymistä ja kestävää taloudellista hyödyntämistä tu-

keville toimille ei ole annettu sellaista merkitystä, jota kestävän kehityksen edistäminen edellyttäisi.

Valiokunta korostaa, että kehitysmaissa tuotettavan biomassan tuotanto-olosuhteiden hyväksyttävyyden ympäristön ja sosiaalisen näkökulman kannalta on varmistettava samoin kuin se, että biopolttoaineiden raaka-ainetuotantoon sovelletaan asianmukaisia vähimmäisvaatimuksia tuotantopaikasta riippumatta.

Ulkoasiainvaliokunta pitää ansiokkaana edistysaskeleena ulkoasiainministeriön johdolla toteutettua ruokaturvapiilotia. On tärkeää, että pilotin kokemukset ja toimintatavat otetaan käyttöön kaikilla painopistealueilla (turvallisuus, maahanmuutto, verotus, kauppa) johdonmukaisuuden lisäämiseksi käytännön työssä.

Valiokunta toistaa kantansa ruuan haaskauksen vähentämisen tarpeesta. Yli puolet tuotetusta ruuasta pilaantuu, heitetään pois tai jätetään hyödyntämättä tehostommuuden vuoksi. Ruuan hävikkiä voidaan ja tulee voida pienentää myös kehitysmaissa, muun muassa sadon paremmalla varastoinnilla.

Kehitysmaiden ruokaturvan parantamisen kannalta EU:n maatalous-, kauppa- ja kehityspolitiikkaa tulee käsitellä kokonaisuutena. EU:n tulee maatalouspolitiikan keinoin vahvistaa sekä maailmanlaajuisia ruokaturvaa että EU:n alueellisen tuotannon säilyttämistä tavoitetta. Maa- ja metsätalousvaliokunta muistuttaa jokaisen maan oikeudesta omavaraisuus- ja huoltovarmuuskäyttökohtien huomioon ottamiseen erityisesti ruokaturvan osalta.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomen tulee toimia aktiivisesti, jotta EU:n maatalouspolitiikka ei vaikuta haitallisesti kehitysmaiden ruokaturvaan, maataloustuotantoon tai markkinoillepääsyyn. Valiokunta edellyttää, että kehitysyhteistyön rahoitusta elintarviketuotantoon ja maaseudun kehittämiseen kasvatetaan.

Muuttoliike ja kehitys

Muuttoliikkeiden hallinta on osa kehityspolitiikkaa. Erityisen tärkeää on analysoida muuton ns.

alkusyytä. Siirtolaisia on YK:n arvion mukaan 232 miljoonaa, ja maailman runsaasta 15 miljoonasta pakolaisesta noin 80 prosenttia on kehitysmaissa. Siirtolaisuus ja pakolaisuus koskettavat siten eniten kehitysmaita. Siirtolaisuus ja laillinen maahanmuutto on perinteisesti ollut keskeinen myönteinen talouskasvun tekijä niin lähtökuin vastaanottajamaassa. Siirtolaisuutta on tarkasteltava laajasti ja pitemmällä aikavälillä, jotta sen vaikutuksia kehitykseen voidaan arvioida.

Siirtolaisten rahalähetykset ovat merkittäviä kehitysmaiden talouskasvulle. Maailmanpankin mukaan rahalähetykset kehitysmaihin olivat 414 miljardia USD vuonna 2013 — eli yli kolme kertaa virallista kehitysapua suurempi määrä. Rahalähetykset käytetään suureksi osaksi yksityiseen kulutukseen päinvastoin kuin kehitysapu, joka suuntautuu julkisiin investointeihin. Rahalähetyksen kasvaessa niiden hallinnoinnin helpottaminen ja välityspalkkioiden laskeminen on johdonmukaista kehityspolitiikkaa. Erityisesti siirtolaisnaiset välittävät entisiin kotimaihinsa erilaista osaamista ja arvoja mukaan lukien tyttöjen koulutuksen merkitys. Valiokunta kannustaa yhteistyön kehittämiseen diasporan kanssa, jotta kehitystä tukevia arvoja ja käytäntöjä voidaan välittää systemaattisemmin.

Siirtolaisuus ja vapaaehtoinen maastamuutto on yksilön oikeus; sitä ei voida rajoittaa, vaikka se aiheuttaisi myös kielteisiä vaikutuksia niin, että lähtömaiden kehitykselle välttämätöntä koulutettua työvoimaa lähtee ulkomaille. OECD:n mukaan esimerkiksi kiertomuuton helpottaminen erilaisin viisumijärjestelyin voi edesauttaa sitä, että maahanmuuttajat voivat hyödyntää oppimiaan taitoja myös omassa kotimaassaan. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös kehitysmaiden koulutusjärjestelmien vahvistamisen tarpeeseen mukaan lukien ammatti- ja korkeakoulut.

Laittoman maahanmuuton torjunnassa yhteistyön tiivistäminen on keskeistä, jotta voitaisiin torjua myös siihen usein liittyvää rikollisuutta ja ihmiskauppaa. Yhteistyöhön liittyy myös kielteisen oleskelupäätöksen saaneiden takaisinoton edistäminen kotimaahansa.

Suomen Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategian tavoitteena on aktiivinen ja suunnitelmallinen maahanmuuttopolitiikka. Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden periaate on mainittu strategiassa ja siihen liittyvässä toimenpideohjelmassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että strategian toimeenpanossa otetaan huomioon myös lähtömaan kehityksen näkökulma. Suomen tulee olla aktiivinen EU:n maahanmuuttopolitiikan kehityspoliittisen johdonmukaisuuden lisäämisessä.

Turvallisuus ja kehitys

Turvallisuus ei synny ilman kehitystä, eikä kehitys ole kestävä ilman turvallisuutta. Kehitys ei kuitenkaan luo automaattisesti vakautta, ja eriarvoistava talouskasvu voi myös kiihdyttää konfliktierkkyyttä. Turvallisuuden ja kehityksen välinen kiinteä, mutta moniulotteinen suhde näkyy erityisesti ns. hauraisissa valtioissa, joita OECD:n mukaan on jo lähes kolmannes maailman valtioista.

Hallitus on sitoutunut kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan, jossa sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa sekä kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua pyritään koordinoimaan keskenään parhaan mahdollisen yhteisvaikutuksen aikaansaamiseksi. Valiokunta kiinnittää huomiota tähän asiakokonaisuuteen liittyviin useisiin erillisiin linjauksiin², mikä ei saadun selvityksen mukaan välttämättä palvele kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Valiokunta katsoo, että tavoitteena tulisi olla käytännön toiminnan suunnitelmallisuuden parantaminen sekä kriisinhallinnan eri kykyjen parempi yhteensovittaminen. Uhkakuvien muuttuessa myös yhteistyö yksityissektorin kanssa on välttämätöntä.

Valiokunta on jo pitkään edellyttänyt, että se saa esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioista päättävässä selvityksen kaikista Suomen ja EU:n

² mm. Rauhankäytön toimintaohjelma; Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko; 1325-toimintaohjelma; Humanitaarisen avun linjaus; Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategia; Hauraiden valtioiden toimintaohje (2014); Siviilikriisinhallinnan strategian päivitys.

toimista alueella, jotta toiminnan pitkäjänteisyys voidaan huomioida. Ulkoasiainvaliokunnan peräämä ja hallitusohjelmassa mainittu vakauttamisrahaston kehittäminen ei ole edennyt, mutta myönteistä on, että rauhankäytön rahoitukseen on saatu tiettyä joustavuutta myös kehitysyhteistyövaroista. Suomesta puuttuu edelleen yhtenäinen suunnittelu- ja päätöksentekoprosessi, joka tukisi kokonaisvaltaista toimintaa. Valiokunta korostaa, että Suomen tulee aktiivisesti edistää ihmisoikeuksien ja tasa-arvon huomioimista rauhanprosesseissa ja kriisinhallinnassa YK:n päätöslauselman 1325 mukaisesti.

Selonteon mukaan hauraiden valtioiden tukeminen on riski, joka Suomenkin kannattaa ottaa. Valiokunta toteaa saadun selvityksen perusteella, että hauraisiin valtioihin liittyvä toiminta vaatii ulkopuolisilta erityisen syvällistä analyysia. Kyse ei ole vain oman riskin hallitsemisesta, vaan siitä, että ulkopuolisen interventio voi vaikuttaa tilanteeseen myös kielteisesti. Nykyinen kehitysyhteistyö on suunnattu suhteellisen vakaisiin toimintaympäristöihin, eikä se nykyisellään voi ottaa riittävästi huomioon hauraiden valtioiden erityispiirteitä. Jokainen hauras "valtio" olisi käsiteltävä tapauskohtaisesti laajan asiantuntemuksen ja analyysin perusteella. Paras asiantuntemus hauraiden maiden ongelmien ratkaisuun on ao. maissa. Saadun selvityksen mukaan asiantuntemus Suomessa edelleen on varsin tapauskohtaista lähinnä eräiden kansalaisjärjestöjen piirissä. Valiokunta korostaa Suomessa asuvien maahanmuuttajien (diaspora) asiantuntemuksen ja verkostojen hyödyntämistä.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa varovaista ja hyvin suunniteltua sekä muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä tehtävää etenemistä hauraiden valtioiden tukemisessa, jotta toiminnan vaikuttavuus voidaan varmistaa. Hauraiden valtioiden tukemisen tulee olla jatkumo, jossa otetaan huomioon myös muu kuin kehitysyhteistyön toteutus, jota ulkoasiainministeriön hauraita valtioita koskeva ohje koskee. Toiminta voi, ja sen tulee olla samanaikaisesti sekä turvallisuus- että kehityspolitiikkaa. Turvallinen toimintaympäristö mahdollistaa pitkäjänteisen kehityksen.

Sen luominen edellyttää ennen kaikkea, että paikallisten yhteisöjen legitiimit edustajat ovat sitoutuneet tukemaan vakauttamista. Riittävän sitoutumisen saavuttaminen on edelleen keskeinen ongelma kriisitilanteissa.

On tärkeää, että erityisesti EU-tasolla päästäisiin ulkoisessa toiminnassa vihdoin kokonaisvaltaisempaan lähestymistapaan korkean edustajan ja komission antaman tiedonannon (joulukuu 2013) pohjalta. Suomen tulee jatkaa aktiivisesti turvallisuus- ja kehityspolitiikan välisen johdonmukaisuuden edistämistä neuvoston eri kokoonpanoissa.

Naisten roolia rauhanvälityksessä ja -rakennuksessa tulee konkretisoida käyttämällä selkeitä tavoitteita ja toteutumisen mittareita.

Ulkoasiainvaliokunta esittää, että kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamiseksi tulisi eduskunnalle laatia vaalikauden alussa kehityksen ja turvallisuuden strateginen toimintalinjaus.

Kestävän kehityksen tavoitteet ja Post 2015 -agenda

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivinen Post 2015 -agendan valmistelussa. Valmistelut niin EU:ssa kuin kansallisestikin vaativat laaja-alaista yhteistyötä. Valiokunta tukee hallituksen tähän saakka esittämiä tavoitteita agendan sisällöksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että kestävän kehityksen tavoitteita ja vuosittain asetettavia tavoitteita koskeva työ yhdistetään ja muodostetaan yhteiset globaalit ympäristöön, sosiaaliseen kehitykseen ja talouteen liittyvät tavoitteet, joissa otetaan huomioon kehityspoliittisen johdonmukaisuuden periaatteet.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa erityisesti erillistä tavoitetta sukupuolten tasa-arvosta ja naisten aseman vahvistamisesta ja oikeuksien toteutumisesta, mukaan lukien seksuaaliterveys. Naisten vaikutusvallan lisääminen edellyttää tasa-vertaista osallistumismahdollisuutta niin poliittisessa kuin taloudellisessakin päätöksenteossa. Valiokunta pitää tärkeänä, että rauhan ja

turvallisuuden teema saadaan mukaan kehityksen tärkeänä osana. Niin ikään tavoitteet oikeusvaltiosta ja hyvästä hallinnosta, kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta sekä luonnonvaroista, ekosysteemipalveluista ja monimuotoisuudesta ovat keskeisiä globaalien kehityksen kannalta. Valiokunta katsoo, että Suomen tulisi nostaa kestävä ruoka- ja ravitsemusturva niin kansallisen kuin globaalinkin agendan prioriteetiksi.

Ulkoasiainvaliokunta ottaa tarkemmin kantaa Post 2015 -agendaan valmistelujen edetessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunta edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin.

1. Valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon, jossa Suomen kehityspolitiikan sisällön, mukaan lukien painopisteiden ja kohdemaiden, lisäksi arvioidaan saavutettuja tavoitteita, pitkän aikavälin vaikuttavuutta ja toimenpanossa ilmenneitä ongelmia. Seuraavan vaalikauden alussa eduskunnalle tulee antaa selvitys, jossa arvioidaan perinteisen kehitysyhteistyön uudistamista ja vaihtoehtoja kehitysmaiden tukemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. Selvityksen pohjaksi valtioneuvoston tulee teettää riippumaton arvio nykymuotoisen kehitysyhteistyön vaikuttavuudesta.

2. Valtioneuvoston kanslian johdolla EU-koordinaatiota käytetään tehokkaasti kehityspoliittisen johdonmukaisuuden vahvistamiseksi.

3. Valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin yksityissektorin toimintaedellytysten vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä ja elintarviketuotantoon ja maaseudun kehittämiseen kohdennettavan määrärahan kasvattamiseksi.

UaVM 9/2014 vp — VNS 5/2014 vp

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Timo Soini /ps	Johannes Koskinen /sd
vpj.	Pertti Salolainen /kok	Annika Lapintie /vas
jäs.	Jörn Donner /r	Maria Lohela /ps
	Timo Heinonen /kok	Tom Packalén /ps
	Ilkka Kanerva /kok	Aila Paloniemi /kesk
	Ilkka Kantola /sd	Anni Sinnemäki /vihr
	Saara Karhu /sd	Ben Zyskowitz /kok
	Mari Kiviniemi /kesk	vjäs. Seppo Kääriäinen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Perussuomalaiset ehdottavat rakenteellista uudistusta Suomen kehitysapupolitiikkaan. Yksi uuden mallin keskeisimmistä elementeistä on ulkoasianministeriön hallinnon alle perustettava kehitysapurahasto, josta suomalainen kehitysapu kanavoidaan eri toimijoille ja kohteisiin. Malli tuo merkittävät säästöt valtion budjettiin.

Uuden mallin yhtenä johtoajatuksena on se, että vastuun kehitysavun rahoittamisesta ottavat ensisijaisesti yksittäiset kansalaiset, ei Suomen valtio. Kehitysapu on monen kansalaisen mielestä kannatettavaa toimintaa, mutta sen rahoittaminen ei kuulu valtion yksiselitteisiin tehtäviin. Rahastomallin tavoite on kuitenkin Suomen tämänhetkisen kehitysaputason säilyttäminen ja onnistuessaan jopa sen nostaminen. Myös suomalaiset yritykset kannattaa haastaa mukaan kehitysavun rahoittamiseen esimerkiksi tarjoamalla joutsenmerkin kaltaista tunnusta rahastoon sijoittaville yrityksille. Se voisi toimia kilpailuvalttina monien kuluttajien silmissä.

Vuosittaisessa veroilmoituksessa veronmaksajien odotetaan sijoittavan kehitysapurahastoon keskimäärin 200 euroa. Valtio puolestaan kannustaa veronmaksajia tukemaan kehitysaputyötä kahdella tavalla: ensinnäkin se osallistuu kehitysapurahaston tukemiseen 250 miljoonan

euron vuosittaisella perusrahoituksella. Toisekseen se tarjoaa rahastoon sijoittaville veronmaksajille veroporkkanan: osallistuminen kehitysapurahaston tukemiseen on verovähennyskelpoista 200 euroon saakka. Tämä porkkana maksaa valtiolle ja kunnille n. 250 miljoonaa euroa. Kun Suomen antaman kehitysavun määrä on tällä hetkellä n. 1,1 miljardia euroa, mallimme toisi valtion budjettiin n. 600 miljoonan euron vuosittaisen säästön.

Uuden rahastomallin avulla voitaisiin vähentää myös kehitysavun pirstaleisuutta. Sektorilla on paljon eri toimijoita, mutta selkeä yhteinen päämäärä puuttuu. Tulosten mittaaminenkin on puutteellista. Tuloksellisuutta arvioitaessa tulisi katsoa, kuinka hyvin kunkin toimijan panostukset ovat auttaneet kohdemaata tai -aluetta lisäämään sen omia edellytyksiä kestäväan kasvuun.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi uuden kehitysapurahastoon perustuvan mallin, joka toimii rakenteellisena uudistuksena suomalaisessa kehitysyhteistyöpolitiikassa.

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2014

Maria Lohela /ps
Tom Packalén /ps
Timo Soini /ps

VASTALAUSE 2

Perustelut

Tarvitaanko kehitysapua? Ehdottomasti. On myös syytä ponnistella kohti demokraattista ja oikeudenmukaista maailmaa. Tähän tavoitteen muiden ja meidän kehitysapumme vaikuttaa tuskin lainkaan.

En voi koko sydämestäni yhtyä valtioneuvoston selontekoon tai valiokunnan mietintöön siitä huolimatta, että molemmissa on varteenotettavia pyrkimyksiä todellisuuden hahmottamiseen. Mutta kun valiokunta pyytää uuden selonteon antamista vasta ensi vaalikaudella sekä tulevan toiminnan koordinoitua valtioneuvoston kanslian kautta, kyse on ehdotuksista, jotka eivät velvoita yhtään mihinkään, koska kaikesta päätellen niitä periaatteita, joille toiminta perustuu, ei haluta asettaa kyseenalaisiksi.

Tätä voidaan kutsua sokeutumiseksi omille virheilleen.

Mielestäni kokonaisarvion tekeminen olisi paikallaan. Sen voisivat mieluusti tehdä riippumattomat asiantuntijat. Mitään ei saisi pitää itsestäänselvyytenä.

Jäljempänä esitän muutamia perusteluita.

Kehitysavun laajuus

Valtioneuvosto pyrkii vähitellen saavuttamaan tavoitellun 0,7 %:n bruttokansantuoteosuuden. Tämä on tuskin mahdollista lähitulevaisuudessa, minkä valiokuntakin toteaa. Tärkeämpää on kuitenkin keskustella laadusta kuin määrästä.

Viimeisten 20 vuoden aikana on tapahtunut perusteellinen rahoitusrakenteen muutos erityisesti Afrikan osalta. Ulkomailla työskentelevät afrikkalaiset lähettävät yhteensä suuria rahasummia kotimaihinsa, jolloin transaktiokustannukset ovat monia prosentteja. Näiden kustannusten alentaminen olisi useimpia muita parempi kehityspolitiikan tavoite. Pääomapakoa esiintyy myös mittakaavassa, joka ei ole tiedossa, puhumattakaan korruptiosta, jota ilmenee melko tunnetussa laajuudessa.

Kiina ja kiinalaiset yritykset ovat tulleet mukaan ja tehneet suuria investointeja, joissa vastaanottajamaiden ihmisoikeudet otetaan huomioon vähäisessä määrin tai ei lainkaan.

Melinda ja Bill Gatesin perustama säätiö tuottaa miljardisummaa, eikä sekään vaikuta kiinnittävän huomiota vastaanottajamaiden oikeustilanteeseen. Yhtenä vastaanottajamaana on Etiopia, joka on Suomen kahdenvälisen avun kohde. Etiopia saa vuosittain suoraa tukea lähes 4 miljardia Yhdysvaltain dollaria, josta Suomen osuus on vain pisara meressä. Maassa on tapahtunut pienehköä edistystä sitten vasemmistodiktatuurien kausien, mutta Human Rights Watch raportoi maasta seuraavasti: "as partners in Ethiopia's development, donor nations remain muted in their criticism of Ethiopia's appalling human rights record and taking little meaningful action to investigate allegations of abuses associated with development programs".

Jos Suomen kehitysavulla on pieni tai marginaalinen merkitys (kieltämättä yksittäisten ponnistusten merkitystä), voidaankin kysyä, eikö perusteellinen uudelleenarviointi olisi tässä kohdin paikallaan. Voidaan esim. ajatella, että yhä suurempi osuus rahavaroista kanavoitaisiin kansainvälisille järjestöille tai humanitaariseen toimintaan, jolloin ajatus "Suomen lipun heiluttamisesta" jää ehkä taka-alalle. Jos sen sijaan halutaan myötävaikuttaa kehitysavulla edellytysten rakentamiseen suomalaiselle teolliselle tai muulle taloudelliselle toiminnalle, uskon, että kilpailu esim. Kiinan kanssa ei ole tasaväkistä.

Ihmisoikeudet ja pakolaiset

Jossakin kohtaa tiedonannossa sanotaan, että Somaliassa on saavutettu tiettyä edistystä. Voidaan tietenkin kysyä suhteessa mihin. Nimenomaan Somalia on esimerkki katastrofaalisesta naiiviudesta, jolla kehitysapua aiemmin kanavoitiin vasemmistodiktatuureille ja yhä edelleen kanavoitetaan Etiopian kaltaisille maille.

Muistan vierailumme Somalian silloisen presidentin ja diktaattori Siad Barren luona, joka tuskin tiesi, olimmeko sveitsiläisiä vai ruotsalaisia vai tanskalaisia. Meillä oli suuria hankkeita Somaliassa. Ne on sittemmin tuhottu ja hävitetty maan tasalle.

Autoritaaristen hallitusten tukemista voidaan tietysti perustella väittämällä tällaisten valtioiden tarjoavan vakautta. Tästä näkökulmasta katsottuna pitäisi tukea Ugandaa, jonka presidentti valituttaa itsensä uudelleen useiden vuosikymmenten ajan. Olen kuitenkin vakuuttunut siitä, että avoimilla yhteiskunnilla on pidemmän päälle paremmat kehittymismahdollisuudet kuin sellaisilla, joissa mielipiteenvapaus on käytännöllisesti katsoen tuntematon käsite.

Tämä kysymys ihmisoikeuksista on kytkettävä pakolaisongelmaan. Selonteossa on eräitä pakolaisuutta ja kehitysapua koskevia kohteliaisuusfraaseja, mutta todellisuus on toisenlainen. Suomi ottaa vastaan pienen määrän kiintiöpakolaisia verrattuna naapurimaahamme Ruotsiin, joka on avannut rajansa, eikä pelkästään humanitäärisistä syistä, vaan myös sen vuoksi, että maahanmuutto vaikuttaa myönteisesti maan talouskasvuun. Suomessa ahdasmielinen nationalismi estää vastaavan panostuksen. Valtioneu-

voston selonteko on tässä kohdin täysin valheelinen.

Maailman köyhyys ja huono omatunto

Joskus väitetään, että kansainvälisesti katsottuna kehitysapu on edistänyt absoluuttisen ja suhteellisen köyhyyden vähenemistä. Väittämällä on varsin pieni relevanssi ottaen huomioon, että Kiina ja Intia ovat suuria maita, joissa köyhyys on vähentynyt jyrkästi. Tällä tahdon sanoa, että aivan liian usein kehitysapufilosofien esittämissä väittämissä on liioittelua. Ajatuksen taustalla kehitysavun toimivuudesta on osittain siirtomaavaltojen huono omatunto siitä, mitä ne ovat saaneet aikaan Afrikassa, Lähi-idässä ja Intian niemimaalla. Osa Afrikan ongelmista liittyy keino-tekoihin rajoihin, jotka on päätetty heimoista, kielistä ja tavoista riippumatta.

Vaikka emme itse olekaan osa tätä omantunnon ristiriitaa, itsestäänselvää pitäisi olla, että meidän tulee osallistua nykyistä laadukkaammalla tavalla. Valtioneuvoston selonteosta puuttuu lähes kaikki itsekritiikki, ehkä sen vuoksi, että selonteon ovat laatineet henkilöt, jotka vastaavat kehitysavun nykyisestä suuntauksesta.

Uudelleenarviointi on paikallaan. Täysin epäselväksi jää, miksi me tuemme eräitä maita, jollei se nyt tapahdu vanhasta tottumuksesta.

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2014

Jörn Donner /r